

Hoofdstuk 7

De verzegelden (7:1-8)

“Hierna zag ik vier engelen staan op de vier hoeken van de aarde, die de vier winden van de aarde vasthielden, opdat er geen wind zou waaien over de aarde, noch over de zee, noch over enige boom. En ik zag een andere engel opkomen van [de] opgang van [de] zon, die [het] zegel van [de] levende God had; en hij riep met luider stem tot de vier engelen wie gegeven was aan de aarde en de zee schade toe te brengen, en hij zei: Brengt geen schade toe aan de aarde, noch aan de zee, noch aan de bomen, voordat wij de slaven van onze God aan hun voorhoofden hebben verzegeld. En ik hoorde het getal van de verzegelden: honderdvierenveertigduizend verzegelden uit elke stam van [de] zonen van Israël – uit [de] stam Juda twaalfduizend verzegelden, uit [de] stam Ruben twaalfduizend, uit [de] stam Gad twaalfduizend, uit [de] stam Aser twaalfduizend, uit [de] stam Naftali twaalfduizend, uit [de] stam Manasse twaalfduizend, uit [de] stam Simeon twaalfduizend, uit [de] stam Levi twaalfduizend, uit [de] stam Issaschar twaalfduizend, uit [de] stam Zebulon twaalfduizend, uit [de] stam Jozef twaalfduizend, uit [de] stam Benjamin twaalfduizend verzegelden”

Hierna. De uitdrukking “hierna” (Gr. *meta touto*) geeft aan, dat er een reeks van visioenen is afgesloten, en dat wat er volgt een nieuw gezicht is. Toen de verzegelde boekrol door het Lam stapsgewijs werd geopend, had Johannes vreselijke gerichten over de aarde zien losbarsten. Het laatste gericht was zelfs zó hevig geweest dat men zich kon afvragen of er nog wel iemand op aarde in leven zou blijven. En bij de ontvangers van Johannes’ profetie zou de vraag kunnen rijzen: Wat wil de Almachtige met deze uitbarsting van geweld eigenlijk bereiken? Is het Zijn bedoeling om de mensheid totaal te vernietigen? Het antwoord op de eerste vraag wordt in Openbaring 7:1-8 gegeven, en de tweede kwestie wordt in Openbaring 7:9-17 beantwoord.

... zag ik vier engelen staan op de vier hoeken van de aarde, die de vier winden van de aarde vasthielden, opdat er geen wind zou waaien over de aarde, noch over de zee, noch over enige boom. Uit deze woorden blijkt dat het visioen uit Openbaring 7:1-8 een *terugblik* is. Voordat er nog maar één zegel van de boekrol was geopend, toen de hele schepping nog in diepe rust was, toen had God Zijn maatregelen al genomen en ervoor gezorgd dat niet het hele volk Israël tijdens de komende rampen zou omkomen.

“De vier winden” (d.w.z. winden uit de vier windstreken, het noorden, het oosten, het zuiden en het westen) zijn in de Hebreeuwse Bijbel de instrumenten waarmee God de mensheid oordeelt. Bij de profeten lezen we bijvoorbeeld het volgende:

“Zie... Ik breng over Elam vier winden van de vier hoeken des hemels en Ik verstrooi hen naar al die windstreken, zodat er geen volk zal zijn, waar niet verdrevenen van Elam komen zullen.... Ik breng rampspoed over hen, mijn brandende toorn” (Jeremia 49:36-37)

“Zie, de vier winden des hemels brachten de grote zee in beroering, en vier grote dieren stegen uit de zee op” (Daniël 7:2)

Het gaat in Daniëls profetie om een ingrijpen van God in de volkerenwereld (uitgebeeld door “de grote zee”) waardoor er vier wereldmachten op het toneel verschijnen. Aangezien die zich beestachtig gedragen worden ze voorgesteld als “dieren”.

In zijn visioen ziet Johannes vier engelen staan op de “vier hoeken der aarde”, vermoedelijk het noorden, het zuiden, het oosten en het westen vanuit het land Israël gezien, en die engelen houden de “vier winden van de aarde” vast. Dat vasthouden betekent dat ze nog niet kunnen gaan waaien en de aarde, de zee en de bomen nog niet in beweging kunnen brengen. De aarde is in dit verband het droge of het landoppervlak, want het staat tegenover de zee. Wanneer de winden eens opsteken, dan zullen ze, zo blijkt uit het vervolg, de aarde, de zee en de bomen “schade toebrengen”. De winden staan model voor Gods vernietigende gerichten. Vóórdat die gerichten losbarsten, dus vóór het eerste zegel van de hemelse boekrol door het Lam wordt geopend, moet er eerst iets gebeuren.

En ik zag een andere engel opkomen van [de] opgang van [de] zon, die [het] zegel van [de] levende God had; en hij riep met luider stem tot de vier engelen wie gegeven was aan de aarde en de zee schade toe te brengen, en hij zei: Brengt geen schade toe aan de aarde, noch aan de zee, noch aan de bomen, voordat wij de slaven van onze God aan hun voorhoofden hebben verzegeld. De andere engel die Johannes zag kwam “van de opgang van de zon”, d.w.z. uit het oosten. Na een lange nacht van duisternis komt aan die “hoek van de aarde” het licht van de zon te voorschijn, en uit die richting zal God eens naar zijn volk terugkeren. Uit de plaats waar de engel verschijnt, is af te leiden dat God hem heeft uitgezonden “ter wille van hen die behouden zijn zullen beërven” (Hebreeën 1:14). De HERE staat op het punt om te gaan terugkeren naar zijn volk Israël. De boodschapper roept luidkeels naar de vier engelen die de vier winden vasthouden, en zegt tegen hen dat ze de aarde, de zee en de bomen nog geen schade mogen toebrengen. Ze mogen de gerichten pas laten losbarsten wanneer “de slaven van onze God aan hun voorhoofden verzegeld zijn”. Uit het gebruik van het bepaald lidwoord, DE slaven, blijkt dat deze slaven in het boek Openbaring eerder waren genoemd. Ze waren al vermeld in het eerste vers van het eerste hoofdstuk. De Openbaring is gegeven om aan hén te tonen wat voor hén spoedig moet gebeuren (Openbaring 1:1).

Om een merkteken op deze mensen te kunnen aanbrengen heeft de engel “het zegel van de levende God” bij zich. De “levende God” is in de Bijbel een aanduiding van de God van Israël, de ware God in tegenstelling tot de afgoden. Ook hier is dat het geval. Tegenover het “zegel van de levende God” stelt de Openbaring namelijk “het merkteken van het beest” dat eveneens op het voorhoofd kan worden aangebracht (Openbaring 13:16). Over het “zegel van de levende God” wordt in het laatste Bijbelboek het volgende verteld:

1. Het zegel houdt in, dat de *naam* van het Lam en de naam van de Vader van het Lam, d.w.z. de levende God, op het voorhoofd is geschreven (Openbaring 14:1). Het zegel is blijkbaar een eigendomsmerk.
2. In de Oudheid kon een brandmerk op het voorhoofd van een slaaf worden aangebracht, om aan te geven dat de betrokkene het eigendom was van een bepaalde heer. Het zegel dat de engel moet gaan aanbrengen eer de plagen over de aarde losbarsten heeft dezelfde betekenis. Want de personen die hij wil gaan verzegelen, zijn “*de slaven van onze God*” (Openbaring 7:3). Het boek Openbaring is in de canon opgenomen om deze mensen te tonen wat “spoedig moet gebeuren” (Openbaring 1:1) – zodat ze op de gebeurtenissen voorbereid zijn.
3. Wie het zegel draagt, is beschermd tegen de gevolgen van de apocalyptische plagen. Tijdens het oordeel van de vijfde bazuin zullen demonen de mensheid vijf maanden lang pijnigen, maar zij mogen dit alleen doen bij “de mensen die het zegel van God *niet* aan hun voorhoofden hebben” (Openbaring 9:4). Wie het zegel van God draagt mogen ze geen schade toebrengen.

De Bijbelse geschiedenis verschaft diverse voorbeelden van de werking van zo’n zegel. Toen de moordenaar Kaïn vreesde dat ieder die hem aantrof hem zou doden, “stelde de HERE een teken aan Kaïn, dat niemand, die hem zou aantreffen, hem zou verslaan” (Genesis 4:15). Het teken verschaftte de vluchteling bescherming. Voordat de tiende plaag over het land Egypte kwam moesten de Israëlieten een paaslam slachten en het bloed van dat dier aanbrengen op de beide deurposten en de bovendorpel van hun huizen. Wanneer de verderfengel dan de eerstgeborenen kwam doden, zou hij de huizen waarop het teken van het bloed was aangebracht “overspringen” of “voorbij gaan” (Exodus 12). In een visioen over Jeruzalem, dat afgoden was gaan dienen, zag de profeet Ezechiël dat een in linnen geklede man “een teken moest maken op de voorhoofden” van mensen die treurden over de afgoderij. Tijdens het gericht dat vervolgens losbarstte verdeldgen vijf engelen de inwoners van de stad, maar wie het teken droeg mochten ze niet aanraken (Ezechiël 9:4-7).

En ik hoorde het getal van de verzegelden: honderdvierenveertigduizend verzegelden uit elke stam van [de] zonen van Israël. Op dit punt hebben de

meeste uitleggers de woorden van God helaas niet letterlijk opgevat. Zij beschouwen het getal honderdvierenveertigduizend als een symbolisch aantal, hoewel in de volgende vier verzen wordt aangegeven hoe dit aantal tot stand is gekomen! En ze beschouwen de verzegelden als leden van de christelijke kerk (die door hun doop verzegeld zouden zijn). Terwijl de Schrift zegt dat de verzegeling plaats vindt door een engel die van de zonsopgang komt (7:2, dus niet door een priester of predikant) en dat de verzegelden afkomstig zijn “uit elke stam van de zonen van Israël”. In het tekstverband staat: “elke stam van de zonen van Israël” tegenover: “elke natie en alle geslachten en volken en talen” (7:9). Daaruit blijkt, dat het in vers 2 niet gaat om kerkmensen, maar om Israëlieten. Bovendien worden de stammen van Israël in de volgende verzen opgesomd. De honderdvierenveertigduizend zijn volgens de Bijbel bijzondere dienstknechten van God, die op aarde zullen leven wanneer de apocalyptische plagen losbarsten, en die door het zegel van God tegen de gevolgen van die plagen worden beschermd, zodat ze tijdens de grote verdrukking in leven zullen blijven. Het zijn Joden die door God zijn geselecteerd uit de stammen van Israël.

Uit [de] stam Juda twaalfduizend verzegelden, uit [de] stam Ruben twaalfduizend, uit [de] stam Gad twaalfduizend, uit [de] stam Aser twaalfduizend, uit [de] stam Naftali twaalfduizend, uit [de] stam Manasse twaalfduizend, uit [de] stam Simeon twaalfduizend, uit [de] stam Levi twaalfduizend, uit [de] stam Issaschar twaalfduizend, uit [de] stam Zebulon twaalfduizend, uit [de] stam Jozef twaalfduizend, uit [de] stam Benjamin twaalfduizend verzegelden. Op het eerste gezicht is deze opsomming eentonig: wanneer er uit elk van de twaalf stammen twaalfduizend mensen worden verzegeld, dan is het totale aantal verzegelden honderdvierenveertigduizend. Maar bij nadere beschouwing is er met de tekst iets bijzonders aan de hand. De volgorde waarin de stammen worden genoemd, is niet de volgorde waarin de stamvaders werden geboren en wijkt af van de volgorde waarin de stammen door de aartsvader Jakob aan het eind van diens leven werden gezegend. Toen Jakob zijn zonen zegende, betrof dit: Ruben (de eerstgeborene), Simeon, Levi, Juda, Zebulon, Issaschar, Dan, Gad, Aser, Naftali, Jozef en Benjamin (de jongste, zie Genesis 49). Maar in het boek Openbaring is de volgorde: Juda, Ruben, Gad, Aser, Naftali, Manasse, Simeon, Levi, Issaschar, Zebulon, Jozef en Benjamin (Openbaring 7:5-8). Er heeft dus een aantal wijzigingen plaatsgevonden:

- a. De stam Dan wordt in het boek Openbaring niet genoemd, en uit deze stam wordt er dus niemand verzegeld. In de opsomming van Johannes is Dan door Manasse vervangen. In de Hebreeuwse Bijbel wordt er dikwijls niet gesproken over de stam “Jozef”, maar over “Manasse en Efraïm” (Jozefs beide zonen). In het boek Openbaring komt de uitdrukking “Manasse en Efraïm” echter niet voor, maar worden “Manasse en Jozef” vermeld!
- b. De naam Juda is door Johannes helemaal naar voren gehaald, en vóór de naam van Ruben geplaatst.

- c. Simeon, Levi, Issaschar en Zebulon zijn een eind naar achteren opgeschoven en de volgorde van de namen van Zebulon en Issaschar is omgedraaid. De namen van deze vier stammen zijn door Johannes geplaatst tussen “Manasse” (een zoon van Jozef) en Jozef zelf.

Naar de reden van deze wijzigingen kunnen we slechts gissen, omdat de Bijbel weinig informatie verschaft.

- a. De stam Dan wordt door Johannes waarschijnlijk niet vermeld omdat deze stam bij het aanbreken van de dag des HEREN niet meer zal bestaan. Wanneer er geen nakomelingen van Dan op aarde rondlopen, dan kunnen er uit deze stam ook geen mensen verzegeld worden. Dan was de stam die als eerste afgoden begon te dienen, en men zette deze praktijk onafgebroken voort tot men door de Assyriërs in ballingschap werd gevoerd (Richteren 18:29-31, zie ook 1 Koningen 12:29-30 en 2 Koningen 10:29). Toch had de HERE in de wet gezegd:

*“Laat er... geen man of vrouw, geen geslacht of **stam** zijn, wier hart zich... van de HERE, onze God afwendt om de goden dezer volken te gaan dienen... [want] dan zal de HERE die man niet willen vergeven, maar zullen de toorn en de ijver des HEREN tegen hem branden; heel de vloek, die in dit boek opgetekend staat, zal op hem rusten, en de HERE zal **zijn naam uitwissen** onder de hemel. De HERE zal hem **uit alle stammen van Israël afzonderen ten verderve...**” (Deuteronomium 29:18,20-21)*

Uit Openbaring 7:5-8 blijkt dat de vloek van Deuteronomium 29:20-21 in vervulling is gegaan. Omdat Dan binnen Israël een “wortel” is geweest die “gif en alssem” heeft voortgebracht, heeft de HERE de naam van die stam uitgewist van onder de hemel en die stam laten uitsterven. Maar het laatste woord over Dan is daarmee niet gezegd. Want in het nieuwe Jeruzalem zullen er ook afstammelingen van Dan mogen binnengaan. Op één van de poorten staat immers de naam “Dan” geschreven (Openbaring 21:12). En Dan heeft een erfdeel in het toekomstige nieuwe Israël (Ezechiël 48).

- b. Ruben is wellicht naar achteren geschoven omdat deze zoon van Jakob zijn eerstgeboorterecht had verspeeld. Ruben had zich misdragen door zich te vergrijpen aan de bijvrouw van zijn vader (Genesis 35:22, 49:4). Vanwege de misstap van Ruben had Jakob het eerstgeboorterecht geschonken aan Jozef (1 Kronieken 5:1-2, vgl. Genesis 48:5). Binnen Israël kreeg de eerstgeborene een dubbel erfdeel, en in dit geval was de verdeling eenvoudig, aangezien Jozef twee zonen had: Manasse en Efraïm. In de stammenlijst van Openbaring 7 komt Jozef dan ook twee maal voor: eerst wordt zijn zoon Manasse genoemd, daarna Jozef zelf. Van Jozef worden er geen twaalf- maar vierentwintigduizend nakomelingen verzegeld, en onder de “slaven

van onze God” heeft Jozef dus een dubbel erfdeel. Het blijft raadselachtig waarom Efraïm niet onmiddellijk na Manasse wordt vermeld, en niet onder zijn eigen naam in de lijst is opgenomen maar onder de naam van zijn vader. Mogelijk houdt dit verband met het feit dat de naam van Efraïm evenals de naam Dan in de geschiedenis van het volk Israël was verbonden met de introductie van afgoderij (Richteren 17, Hosea 4:17). De naam Efraïm is daarom “uitgewist onder de hemel” en door de naam Jozef vervangen. Maar ook voor Efraïm is er nog toekomst. De stam zal immers een erfdeel krijgen wanneer het land Israël in de toekomst wordt verdeeld (Ezechiël 48).

- c. Waarom Juda op de eerste plaats is gesteld, is niet moeilijk te raden. Het boek Openbaring is immers een beschrijving van de “openbaring van Jezus Christus” (1:1), en het Davidische koningshuis, de Messias inclusief, is uit deze stam voortgekomen (1 Kronieken 5:2, Genesis 49:8,10). Juda werd tijdens de geschiedenis van Israël “de sterkste onder zijn broeders” (1 Kronieken 5:2). Aan hem is beloofd dat “de volken hem gehoorzaam zullen zijn” (Genesis 49:10). De vervulling van die belofte wordt in het boek Openbaring beschreven. Juda was bovendien de stam die de HERE het langste trouw bleef – maar ook hij verviel tot afgodendienst en werd uiteindelijk in ballingschap gevoerd.
- d. Aan de volgorde van de namen Issaschar en Zebulon kan vermoedelijk geen bijzondere betekenis worden gehecht, want in de boeken van Mozes staat meestal: “Issaschar en Zebulon” (Genesis 35:23, Exodus 1:3), maar soms wordt de volgorde omgedraaid, bijvoorbeeld in de zegen die Jakob op zijn sterfbed uitsprak (Genesis 49:13-14).
- e. Hoewel de honderdvierenveertigduizend uitverkorenen van God zijn, die op het wereldtoneel een bijzondere rol zullen spelen, is het heil beslist niet tot hen beperkt. Want in Openbaring 14:4 wordt over de honderdvierenveertigduizend gezegd: “Dezen zijn uit de mensen gekocht als eerstelingen voor God en het Lam”. De honderdvierenveertigduizend zijn slechts het begin van een veel grotere, latere oogst.

De grote menigte (7:9-17)

“Daarna zag ik en zie, een grote menigte die niemand kon tellen, uit elke natie en [alle] geslachten en volken en talen, stond vóór de troon en vóór het Lam, bekleed met lange witte kleren en [met] palmtakken in hun handen. En zij riepen met luider stem de woorden: ‘Het heil aan onze God die op de troon zit en aan het Lam’. En alle engelen stonden rond de troon en de oudsten en de vier levende wezens, en zij vielen op hun gezicht neer vóór de troon en aanbaden God en zeiden: ‘Amen! De lof en de heerlijkheid en de wijsheid en

de dankzegging en de eer en de kracht en de sterkte zij onze God tot in alle eeuwigheid! Amen’.

En één van de oudsten antwoordde en zei tot mij: ‘Dezen die bekleed zijn met lange witte kleren, wie zijn zij en vanwaar zijn zij gekomen?’ En ik zei tot hem: ‘Mijn heer, u weet het’. En hij zei tot mij: ‘Dezen zijn het die uit de grote verdrukking komen; en zij hebben hun lange kleren gewassen en ze wit gemaakt in het bloed van het Lam. Daarom zijn zij vóór de troon van God en zij dienen Hem dag en nacht in zijn tempel; en Hij die op de troon zit zal zijn tent over hen uitbreiden. Zij zullen geen honger en geen dorst meer hebben en de zon zal op hen geenszins vallen, noch enige hitte; want het Lam dat in [het] midden van de troon is, zal hen weiden en hen leiden naar bronnen van levenswateren, en God zal elke traan van hun ogen afwissen.’”

Nadat hij had gezien hoe er op aarde honderdvierenveertigduizend Israëlieten door een engel worden verzegeld, ontving Johannes een nieuw visioen. Zijn blikveld werd verplaatst van de aarde naar de hemel, want hij zag plotseling een menigte staan “vóór de troon en vóór het Lam”. Uit Johannes’ eerdere visioenen blijkt, dat die troon (4:2) en dat Lam (5:6) zich in de hemel bevinden. De mensenmassa die Johannes zag vormt in vele opzichten de tegenpool van de verzegelden op aarde:

- i. Van de menigte wordt gezegd dat “niemand haar kan tellen”, terwijl de verzegelden wél zijn geteld. Het zijn er immers twaalfduizend uit twaalf stammen, dus in totaal honderdvierenveertigduizend mensen.
- ii. Van de menigte wordt gezegd dat zij afkomstig is “uit *elke natie* en alle geslachten *en volken en talen*”, terwijl de verzegelden afkomstig zijn “uit elke stam van de zonen van *Israël*”

Tot de groep van de verzegelden behoren uitsluitend Israëlieten. Zij zijn zorgvuldig uitgekozen uit elk van de twaalf stammen, terwijl de grote menigte bestaat uit mensen van *elke* nationaliteit, *elk* volk en *elke* taal. Geen enkele nationaliteit en geen enkele taal is in de grote menigte niet vertegenwoordigd. En het aantal mensen is zó groot dat het ontelbaar is.

Terwijl het visioen van de honderd-vier-en-veertigduizend een terugblik was, en inzicht bood op gebeurtenissen die vóór het losbarsten van de toorn van God op aarde zullen plaatsvinden, is het visioen van de grote menigte een vooruitblik op het eindresultaat dat ten gevolge van Gods oordelen zal ontstaan. “Wanneer uw gerichten op aarde zijn, leren de inwoners der wereld gerechtigheid” heeft een profeet ooit gezegd (Jesaja 26:9). Blijkens Johannes’ visioen van de grote menigte is dat ook van toepassing op de gerichten die bij het aanbreken van de dag des HEREN zullen plaatsvinden. Van de honderd vier en veertig duizend wordt in de Openbaring gezegd dat zij “uit de mensen gekocht zijn als eerstelingen voor God en het Lam” (14:4). Blijkbaar verhouden

de honderd vier en veertig duizend zich tot de grote menigte als de eerstelingen tot de uiteindelijke oogst.

De grote menigte bevindt zich **“vóór de troon [van God] en vóór het Lam”**. Ze bestaat dus uit verlost mensen die met een onvergankelijk lichaam uit de doden zijn opgestaan. Wat Johannes ziet zal pas werkelijkheid worden nadat de “eerste opstanding” heeft plaatsgevonden (vgl. Openbaring 20:4-6).

De mensenmassa die Johannes zag was **“bekleed met lange witte kleren”** en ieder van hen had **“palmtakken in de handen”**. Gezien het vervolg van de tekst zijn die witte kleren een beeld van feestvreugde en van zondeloosheid (het Lam heeft hen immers “gewassen” of “bevrijd” van hun zonden door zijn bloed, vgl. 1:5 en 7:14), terwijl de palmtakken verwijzen naar het Bijbelse Loofhuttenfeest (vgl. 7:15-16). Van dat feest heeft de HERE gezegd:

*“Op de eerste dag zult gij vruchten van sierlijke bomen nemen, takken van **palmen** en twijgen van loofbomen en van beekwilgen, en gij zult vrolijk zijn voor het aangezicht van de HERE, uw God, zeven dagen lang... In loofhutten zult gij wonen zeven dagen”* (Leviticus 23:40,42)

*“Toen vonden zij in de wet, die de HERE door de dienst van Mozes gegeven had, geschreven, dat de Israëlieten op het feest in de zevende maand in loofhutten zouden wonen en dat zij een bevel zouden uitvaardigen en laten omroepen in al hun steden en in Jeruzalem van deze inhoud: Trekt uit naar het gebergte en brengt het loof van de olijfboom, van de olijfwilg, van de mirt, van **palmen**, van loofbomen, om loofhutten te maken, zoals geschreven staat”* (Nehemia 8:15-16)

De menigte die Johannes zag bevond zich ooit op verre afstand van de HERE, zoals Israël ooit in Egypte vertoefde en in de woestijn. Maar nu is ze thuisgekomen, bij de HERE, en ze verkeert in Zijn nabijheid. Uit het feit dat de menigte het Loofhuttenfeest viert, blijkt bovendien dat de oogst heeft plaatsgevonden – want het Loofhuttenfeest vindt plaats wanneer Israël de opbrengst van het land heeft ingezameld (Deuteronomium 16:13, Leviticus 23:39). Het is het “feest der inzameling” (Exodus 23:16, 34:22)

De feestvierende menigte bij de troon roept **“met luider stem”**, dus hardop en uit volle borst: **“Het heil aan onze God die op de troon zit en aan het Lam!”**. Men leest deze woorden meestal alsof er stond: “Het heil VAN onze God... en VAN het Lam”. De menigte zou dan uitspreken dat de redding die zij heeft ontvangen van God en van zijn Messias afkomstig is. Natuurlijk is dat waar, maar dat is niet wat de feestgangers hier uitbazuinen. Zij roepen: “Het heil AAN onze God... en AAN het Lam”. Ook zou men kunnen vertalen: “Het heil IN onze God... en IN het Lam”. Het heil is niet alleen van God en van het Lam *afkomstig*, maar het is ook voor hen *bestemd*. De Schepper en zijn Zoon hebben er naar uitgekeken. De feesten die jaarlijks in Israël werden gevierd waren geen feesten

van Israël, maar feesttijden van de HERE (Leviticus 23:2,4,37,44; 2 Kronieken 2:4, Ezra 3:5). Ook het Pascha was geen Paasfeest voor Israël, maar een Pascha voor de HERE (Numeri 28:16). Israël vierde feest voor de HERE (Numeri 28:12). De grote menigte die Johannes zag doet dat ook.

Rond de troon en de (24) oudsten en de (4) levende wezens waren de engelen die Johannes al eerder had gehoord en gezien (Openbaring 5:11). Bij die eerdere gelegenheid had hij gezegd: “hun getal was tienduizenden tienduizendtallen en duizenden duizendtallen”, hier merkt hij op dat “alle” engelen rond de troon staan. Blijkbaar hebben zij zich daar verzameld om het resultaat van Gods verlossingswerk te mogen zien en om te kunnen instemmen met de lofprijzing van de menigte.

Het is opvallend dat er van de engelen wordt gezegd dat zij “rond” de troon staan, terwijl de ontelbare menigte “voor” de troon staat. Hoe we ons dit precies moeten voorstellen is niet helemaal duidelijk. Staan er engelen tussen de mensen in? Of heeft de troon de vorm van een halve cirkel, en nemen de engelen de ruimte om die halve cirkel in beslag, terwijl de mensen voor de halve cirkel staan? Het laatste lijkt het meest waarschijnlijk.

Eerder hadden de engelen geroepen: “Het Lam dat geslacht is, is waard te ontvangen de kracht en rijkdom en wijsheid en sterkte en eer en heerlijkheid en lof!” (Openbaring 5:12). Door de verschijning van de grote menigte is er iets van die heerlijkheid zichtbaar geworden. De engelen betuigen daarom hun instemming met de lofprijzing van de menigte. Ze maken hun onderwerping zichtbaar door **“op hun gezicht neer te vallen voor de troon en God te aanbidden”**, d.w.z. Hem eer te bewijzen. Wat dit “aanbidden” inhoudt wordt door Johannes verklaard. Ze zeggen: “Amen! De lof en de heerlijkheid en de wijsheid en de dankzegging en de eer en de kracht en de sterkte zij onze God tot in alle eeuwigheid! Amen!” (Openbaring 7:12).

Uit het woord “Amen”, dat: “Zó zal het zijn” betekent, blijkt dat met de verschijning van de grote menigte het *begin* van Gods “heil” (Openbaring 7:10) zichtbaar is geworden, maar dat het *einddoel* van Gods handelen nog niet is bereikt. Dat doel zal pas bereikt zijn wanneer “elk schepsel dat in de hemel en op de aarde en onder de aarde en op de zee is, en alles wat daarin is” met de lofzang is gaan instemmen (Openbaring 5:13) en iedere vijandschap of vervreemding onder Gods schepselen is uitgebannen.

De uitdrukking **“antwoordde en zei”** is een Hebraïsme. We vinden dezelfde uitdrukking in de wet van Mozes (Numeri 32:31), in de evangeliën (Mattheüs 12:38, 25:9; plus Markus 5:9 en Lukas 3:16 in de Statenvertaling) en in het boek Handelingen (Handelingen 15:13). Wie deze uitdrukking voor het eerst hoort, denkt misschien dat hier van een overbodige woordherhaling sprake is, maar dat is niet het geval. Wat de oudste tegen Johannes zegt is een reactie op wat de engelen zojuist hebben gezongen: dat God in de eeuwen der eeuwen DE lof

en DE heerlijkheid en DE wijsheid en DE dankzegging en DE eer en DE kracht en DE sterkte zal ontvangen. De voortdurende herhaling van het bepaald lidwoord geeft aan, dat AL zijn schepselen Hem eens ALLE lof, heerlijkheid, wijsheid, dankzegging, eer, kracht en sterkte zullen brengen of toeschrijven. Omdat de oudste reageert op wat de engelen zingen, is wat hij zegt een “antwoord”. Maar behalve een antwoord is het ook een retorische vraag:

“Dezen die bekleed zijn met lange witte kleren, wie zijn zij en vanwaar zijn zij gekomen?”

Het is alsof de oudste en Johannes de behouden aankomst van een groep slachtoffers gadeslaan, en de oudste tegen zijn metgezel zegt: “Daar zijn de eersten! Wie zijn dat en waar komen ze vandaan?”. De vraag wordt gesteld om de aandacht van de ziener (en van allen die naar de profetie luisteren, 1:3) op de betekenis van het visioen te vestigen. Het is geen vraag uit onkunde, maar een opstapje om over het visioen uitleg te kunnen geven. Johannes begrijpt de bedoeling van de oudste, want hij zegt **“Mijn heer, u weet het”**.

De oudste had gevraagd:

- a. Wie zijn dat? En
- b. Vanwaar zijn ze gekomen?

In zijn uitleg wordt op deze vragen antwoord gegeven. Hij vertelt waar de menigte vandaan komt en legt uit, wie de feestvierende mensen zijn.

Het antwoord van de oudste bestaat uit een aantal elementen:

- A. Dezen zijn het die uit de grote verdrukking komen
  - B. En zij hebben hun lange kleren gewassen en ze wit gemaakt in het bloed van het Lam.
    - C. **Daarom** zijn zij vóór de troon van God en zij dienen Hem dag en nacht in zijn tempel; en Hij die op de troon zit zal zijn tent over hen uitbreiden.
    - C. Zij zullen geen honger en geen dorst meer hebben en de zon zal op hen geenszins vallen, noch enige hitte,
  - B. **Want** het Lam dat in het midden van de troon is, zal hen weiden en hen leiden naar bronnen van levenswateren.
- A. En God zal elke traan van hun ogen afwissen.

“Dezen zijn het die uit de grote verdrukking komen”. In de oorspronkelijke Griekse tekst staat er een bepaald lidwoord voor het woord “verdrukking”. De oudste zegt niet dat de menigte uit “grote verdrukking” of “een grote verdrukking” komt, maar dat zij uit “DE grote verdrukking” afkomstig is. Het bepaald lidwoord geeft aan, dat we aan een periode van verdrukking moeten denken waarover de profeten hebben gesproken en die aan het Joodse volk

bekend was. In de Hebreeuwse Bijbel vinden we een vergelijkbare uitdrukking op ten minste twee plaatsen.

*“Te dien tijde zal Michaël opstaan, de grote vorst, die de zonen van uw volk [d.i. het volk Israël] ter zijde staat, en er zal **een tijd van grote benauwdheid** zijn, zoals er niet geweest is sinds er volken bestaan, tot op die tijd toe. Maar in die tijd zal uw volk ontkomen; al wie in het boek geschreven wordt bevonden”* (Daniël 12:1)

*“Wee, want groot is die dag, zonder weerga; **een tijd van benauwdheid** is het voor Jakob; maar daaruit zal hij gered worden”* (Jeremia 30:7)

In beide profetieën gaat het om de komst van de dag des HEREN. Wanneer die dag aanbreekt, is er een tijd van grote benauwdheid. De profeet Jeremia zegt dat “Jakob”, d.w.z. het volk Israël, dan in de verdrukking zal komen. Uit Daniëls visioen blijkt, dat de verdrukking ook de “volken” zal treffen, dus de rest van de mensheid. Zowel Jeremia als Daniël maken duidelijk dat het volk Israël tijdens de verdrukking niet volledig zal verdwijnen. Er zal redding en ontkoming voor hen zijn.

De Here Jezus sloot zich in zijn rede op de Olijfberg bij de toekomstverwachting van de profeten aan. Hij zei:

*“Wanneer u dan de gruwel van de verwoesting, waarvan gesproken is door de profeet Daniël, zult zien staan in [de] heilige plaats – laat hij die het leest, erop letten! – laten dan zij die in Judéa zijn, vluchten naar de bergen; laat hij die op het dak is, niet naar beneden gaan om de dingen uit zijn huis te halen; en laat hij die op het veld is, niet terugkeren naar achteren om zijn kleed te halen. Wee echter de zwangeren en de zogenden in die dagen. En bidt dat uw vlucht niet ’s winters of op sabbat gebeurt. Want er zal dan een **grote verdrukking** zijn zoals er niet geweest is van [het] begin van [de] wereld af tot nu toe en er ook geenszins meer zal komen. En als die dagen niet werden verkort, zou geen enkel vlees behouden worden, maar ter wille van de uitverkorenen zullen die dagen worden verkort”* (Mattheüs 24:15-22)

Volgens de weergave van Markus:

*“Wanneer u nu de gruwel van de verwoesting zult zien staan waar het niet behoort, - laat hij die het leest erop letten! – laten dan zij die in Judéa zijn, vluchten naar de bergen; laat hij die op het dak is, niet naar beneden gaan en niet naar binnen gaan om iets uit zijn huis te halen; en laat hij die op het veld is, niet terugkeren naar wat achter hem ligt om zijn kleed te halen. Wee echter de zwangeren en de zogenden in die dagen. Bidt ook dat het niet ’s winters gebeurt. Want die dagen zullen zo’n **verdrukking** zijn als er niet geweest is van [het] begin van [de] schepping die God heeft geschapen, tot nu toe, en er geenszins meer zal komen. En als [de] Heer die dagen niet had verkort, zou geen*

vlees behouden worden, maar ter wille van de uitverkorenen, die Hij heeft uitverkoren, heeft Hij die dagen verkort” (Markus 13:14-20)

Uit de woorden van de oudste blijkt, dat de “grote menigte die niemand kan tellen” **niet** een beeld is van de “kerk van alle tijden en plaatsen”. De grote menigte is misschien afkomstig uit alle plaatsen (ze omvat immers mensen “uit elke natie en alle geslachten en volken en talen”, 7:9), maar ze stamt niet uit alle tijden. De mensen die Johannes zag hadden op aarde geleefd tijdens de grote verdrukking, de eindfase van de tegenwoordige “boze eeuw”. Waarschijnlijk waren ze tijdens die periode omgebracht, of ellendig omgekomen. Maar nu waren ze door God tot leven gewekt. Daarom stonden ze nu vóór Zijn troon en vierden feest in de hemel.

Van de leden van die menigte zegt de oudste: **“zij hebben hun lange kleren gewassen en die wit gemaakt in het bloed van het Lam”**. Het Griekse woord *en* kan zowel “in” als “met” (of “door”) betekenen. In sommige Bijbelvertalingen is het slot van vers 14 daarom als volgt weergegeven: “en die wit gemaakt door het bloed van het Lam”. Een gewaad kan onmogelijk wit worden gemaakt door het in bloed te dompelen. Wat de oudste zegt moet beeldspraak zijn. De menigte heeft ooit besloten om het woord van God te vertrouwen, en niet de propaganda van het beest. Ze heeft toen haar vertrouwen gevestigd op het uit de doden opgestane Lam, en heeft geweigerd om het beest dat van een dodelijke wond was genezen goddelijke eer te bewijzen (vgl. Openbaring 13:3-4). En haar vertrouwen is niet tevergeefs geweest. Zoals Christus eens stierf maar uit de dood verrees, zo is ook zij met een zondeloos en onvergankelijk leven uit de doden opgestaan.

“Witte kleren” waren in de visioenen van Johannes al een aantal malen ter sprake gekomen. Allereerst in de belofte voor de overwinnaars uit de gemeente van Sardis:

*“zij zullen met Mij wandelen in **witte** [kleren], omdat zij het waard zijn” (3:4)*

Vervolgens in de raad die de verheerlijkte Messias de gemeente van Laodicea geeft:

*“Omdat u... de... naakte bent, raad Ik u aan... van Mij te kopen... **witte kleren**, opdat u bekleed wordt en de schande van uw naaktheid niet openbaar wordt” (3:17-18)*

Daarna in het troonvisioen:

*“rondom de troon waren vierentwintig tronen, en op de tronen zaten vierentwintig oudsten, bekleed met **witte kleren**” (4:4)*

En in het visioen van de opening van de zegels:

“En aan ieder van hen [die geslacht waren om het woord van God en het getuigenis dat zij hadden] werd een lang wit kleed gegeven, en hun werd gezegd dat zij nog een korte tijd moesten rusten, totdat ook hun medeslaven en hun broeders die gedood zouden worden evenals zij, voltallig zouden zijn” (6:11)

Voor de laatste tekst werpt licht op de aard van de menigte voor Gods troon. Dat ze haar lange kleren heeft gewassen en die wit heeft gemaakt in het bloed van het Lam (7:14) betekent dat ze aan “het woord van God en het getuigenis van Jezus” heeft vastgehouden (6:9). Ze is het goede nieuws van het Koninkrijk en de (voor haar bestemde) Openbaring van Jezus Christus blijven geloven, ook toen bijna iedereen afvallig werd tijdens de heerschappij van het beest (13:3-4, vgl. 2 Thessalonicenzen 2:3). Op dat moment werd ze “gehaat door alle volken vanwege Christus’ naam” (Mattheüs 24:9).

De menigte bestaat uit discipelen van Jezus die onder de volken leefden en die de talen van die volken spraken. Dat ze “uit elke natie en alle geslachten en volken en talen” afkomstig is, betekent niet dat er geen Joden onder haar zijn. Er zijn immers “Joden uit elk van de volken die er onder de hemel zijn” (Handelingen 2:5). In Openbaring 6:11 worden de dragers van witte kleren “medeslaven en broeders” genoemd, en in het latere visioen van het nieuwe Jeruzalem wordt van hen gezegd:

“de troon van God en van het Lam zal daarin zijn en zijn slaven zullen Hem dienen, en zij zullen zijn aangezicht zien en zijn naam zal op hun voorhoofden zijn. En er zal geen nacht meer zijn en lamplicht en zonlicht hebben zij niet nodig, want [de] Heer, God, zal over hen lichten” (22:3-5).

De aankondiging van de oudste: “Zij dienen Hem dag en nacht in Zijn tempel, en Hij die op de troon zit zal Zijn tent over hen uitbreiden” (7:15) is aan het eind van het boek Openbaring (22:3-5) volkomen vervuld. De aanduidingen “medeslaven en broeders”, “slaven die God dienen”, “dag en nacht in Zijn tempel” wijzen eerder op Joden uit de diaspora dan op niet-Joden. Het Joodse volk is immers een koninkrijk van priesters (Exodus 19:5-6, Deuteronomium 7:6, 10:15; Ezechiël 19:6. Jesaja 42:12, 43:20-21, 61:6, 1 Petrus 2:5,9). Mogelijk bestaat de grote menigte dus uit Joden uit de diaspora en de groep van de verzegelden uit Joden uit het land Israël.

“Daarom zijn zij vóór de troon van God en zij dienen Hem dag en nacht in Zijn tempel”. Het voegwoord “daarom” geeft aan dat de schrijver verwijst naar een praktijk die bij het volk Israël bekend was. Bij het “wassen” en “wit maken” van lange kleren denkt iedere Israëliet aan wat er eens, lang geleden, bij de berg Horeb is gebeurd. Het volk moest zich gereedmaken voor de nederdaling van God op de berg door “hun klederen te wassen” (Exodus 19:14). Zo moesten ook de Levieten hun kleren wassen vóór ze dienst mochten doen in de tent der samenkomst (Numeri 8:21). Het was één van de ceremoniën waarmee “ontzondiging”, d.w.z. de reiniging van zonde, werd uitgebeeld. “Vuile kleren”

zijn in de Bijbel een beeld van ongerechtigheid. Om God te kunnen dienen en tot Hem te kunnen naderen moeten de kleren gereinigd worden, of door een rein gewaad worden vervangen (Zacharia 3:1-10). Alleen wie volmaakt gereinigd is en de zonde voorgoed achter zich heeft gelaten, kan voortdurend in Gods nabijheid verkeren en Hem dag en nacht dienen.

“En Hij die op de troon zit zal zijn tent over hen uitbreiden”. Vele uitleggers denken bij het woord “tent” aan de “tent der samenkomst”, maar die interpretatie ligt niet voor de hand. In de voorafgaande hoofdzin had de oudste immers al gezegd, dat de menigte God “dag en nacht mocht dienen in Zijn tempel”. In de bijzin staat letterlijk dat Hij die op de troon zit “over hen zal tabernakelen”. Het Griekse werkwoord *skenoo* is afgeleid van het zelfstandig naamwoord *skenos*, dat “tent” of “hut” betekent. God zelf zal de loofhut zijn waarin de menigte mag schuilen. Uit de palmtakken die ze in haar handen heeft (7:9) blijkt dat ze het Loofhuttenfeest viert, en de volgende zin luidt:

“Zij zullen geen honger en geen dorst meer hebben en de zon zal op hen geenszins vallen, noch enige hitte” (7:16). De menigte heeft de woestijn (= de aardse verdrukking) achter zich gelaten en is in het beloofde land (= het onvergankelijke leven) aangekomen. Toen ze in de grote verdrukking was, leed ze honger en dorst (vgl. 6:5-6, 6:8, 8:7, 8:11, 13:17, 16:4) en viel de zon op haar omdat ze had moeten vluchten voor oorlogsgeweld (vgl. 6:3-4), in de wildernis een toevlucht had moeten zoeken (12:13-14) en de aarde door hitte werd getroffen (vgl. 16:8-9). Maar dat alles is nu voorgoed voorbij.

“Want het Lam dat in [het] midden van de troon is, zal hen weiden en hen leiden naar bronnen van levenswateren”. De beeldspraak in de Openbaring is vol van verrassende wendingen. Het Lam wordt een herder! Door Zijn dood, opstanding en hemelvaart heeft Hij de weg gebaad waarop Zijn leerlingen Hem mogen volgen. Hij zal Zijn kudde “weiden” (in de oorspronkelijke tekst staat eigenlijk “hoeden”) en haar leiden naar “bronnen van levenswateren”. Daar zullen ze nooit meer honger of dorst, of last van de zon of de hitte hebben. De uitdrukking “bronnen van levenswateren” verwijst naar verschillende profetieën in het Oude Testament over Gods toekomstige tempel:

“Een rivier – haar stromen verheugen de stad Gods, de heiligste onder de woningen des Allerhoogsten” (Psalm 46:5)

“Een bron zal ontspringen uit het huis des HEREN en zal het dal van Sittim drenken” (Joël 3:18)

“Dan zullen te dien dage levende wateren uit Jeruzalem vlieten, de helft daarvan naar de oostelijke en de helft naar de westelijke zee; in de zomer zowel als in de winter zal dat geschieden” (Zacharia 14:8)

“Zie, er stroomde water onder de drempel van het huis uit, oostwaarts, want de voorzijde van het huis was op het oosten; het water vloede onder de rechter zijkant van het huis vandaan, ten zuiden van het altaar” (Ezechiël 47:1 e.v.)

“En hij toonde Mij een rivier van levenswater, blinkend als kristal, die uitging van de troon van God en van het Lam” (Openbaring 22:1)

Omdat de HERE “DE Bron van levend water” is (Jeremia 2:13), bevat Zijn tempel “bronnen van levenswateren” (Zacharia 14:8). Wie Hem dag en nacht mogen dienen in Zijn tempel, bevinden zich bij deze bronnen en zullen nooit meer honger of dorst hebben. Maar bij de redding van zulke priesters zal het niet blijven. De Eeuwige zal elk mens die dorst heeft eens “geven uit de bron van het water van het leven om niet” (Openbaring 21:6). Iedere dorstige mag komen en ieder die wil mag het levenswater nemen” (Openbaring 22:17, vgl. Jesaja 55:1). Volstrekt gratis en totaal onverdiend!

“En God zal elke traan van hun ogen afwissen”. In het antwoord dat de oudste Johannes geeft worden twee profetieën van Jesaja gecombineerd. Over de Knecht des HEREN heeft de profeet gezegd, dat Hij zal worden gesteld “tot een verbond voor het volk om het land weder te herstellen, om verwoeste eigendommen weer tot een erfdeel te maken, om tot de gevangenen te zeggen: Gaat uit!, tot hen die in de duisternis zijn: Komt te voorschijn” (Jesaja 49:8-9). Over die bevrijde en verlost gevangenen merkt Jesaja vervolgens op:

*“Aan de wegen zullen zij weiden, op alle kale heuvels zal hun weide zijn; **zij zullen hongeren noch dorsten, woestijnbloed noch zonnesteek zal hen treffen, want hun Ontfermer zal hen leiden en hen voeren aan waterbronnen**” (Jesaja 49:9-10)*

En in een profetie over de berg Sion waar de HERE der heirscharen eens “voor alle volken een feestmaal zal aanrichten” heeft de profeet gezegd:

*“Hij zal voor eeuwig de dood vernietigen, en **de Here HERE zal de tranen van alle aangezichten afwissen** en de smaad van Zijn volk zal Hij van de gehele aarde verwijderen” (Jesaja 25:8)*

In het herstelde Jeruzalem “zal niet meer gehoord worden het geluid van gewezen of van geschreeuw” (Jesaja 65:19). Aan het eind van het boek Openbaring wordt dan ook gezegd:

*“Zie, de tent van God is bij de mensen en Hij zal bij hen wonen, en zij zullen zijn volken zijn en God zelf zal bij hen zijn, en **Hij zal alle tranen van hun ogen afwissen**, en de dood zal niet meer zijn, **noch rouw, noch geklaag, noch moeite zal er meer zijn**, want de eerste dingen zijn voorbijgegaan” (Openbaring 21:3-4).*

De zegen van Israël zal zich uiteindelijk uitstrekken tot de hele mensheid.

Opvallend is tenslotte nog de manier waarop de oudste in Openbaring 7:17 het handelen van God beschrijft. Jesaja had gezegd: “De Here HERE zal *de tranen van alle aangezichten* afwissen” (Jesaja 25:8). Maar in het visioen van Johannes zegt de oudste: “God zal *elke traan van hun ogen* afwissen”. Dat laatste is een heel persoonlijke formulering. “Elke traan” wijst op iedere vorm van verdriet, hoe groot of hoe klein ook, bij ieder lid van de menigte. De Eeuwige heeft op elk verdriet acht geslagen, niets is aan Hem voorbij gegaan. Hij zal smart en rouw volmaakt opheffen, elke emotionele wond helen en de verlost mensheid volmaakte blijdschap verschaffen. Voor wie aan afschuwelijke verschrikkingen is blootgesteld mag dit een diepe troost zijn. Maar het is ook een troost voor wie relatief weinig heeft meegemaakt. Dat verdriet is voor God niet te klein. De Eeuwige zegt niet: “Kijk eens naar je burens, die waren er veel erger aan toe dan jij”. Hij neemt de kleine smart even ernstig als de grote, want Hij heelt *alle* smart. Zijn werken zijn volmaakt.

* * * * *